

Идеалы и критерии рациональности зависят от той или иной сферы деятельности.

С одной стороны, с помощью наукоемких технологий создается среда обитания максимально адаптированная под потребности человека, а с другой стороны, в основе этих действий лежат не только научно-рациональные методы, но и иррационально-интуитивные потребности.

Задача современной философии не отказаться от идей разума, а переосмыслить представления о рациональности как величайшем достижении цивилизации.

Список использованных источников

1. Философский энциклопедический словарь / редкол.: С. С. Аверинцев [и др.]. – 2-е изд. – М.: Сов. энциклопедия, 1998. – 815 с.

УДК 81'27

ПЫТАННІ ЛІНГВІСТЫЧНАЙ ЭКАЛОГІІ

Лебедзева С.В., ст. выкл.

*Віцебскі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт,
г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь*

Рэферат. У артыкуле разглядаецца паняцце “экалогія мовы” як новага напрамку лінгвістычнай навукі, даецца тлумачэнне падыходаў да дадзенай з’явы, адзначаецца фізіялагічная і сацыяльная прырода лінгвістычнай экалогіі.

Ключавыя словы: экалогія, экалогія мовы, самабытнасць, нармалізацыя моўных сістэм.

Сёння тэрмін “экалогія” становіцца ўсё больш папулярным. Пад экалогіяй разумеюць навуку аб узаемаадносінах жывых істот і ўтваральных імі супольнасцяў з навакольным асяроддзем, у якім яны існуюць. У сучасным свеце да паняцця навакольнае асяроддзе ў шырокім сэнсе адносяць усе ўмовы існавання. Аб’ектам экалогіі з’яўляецца біясістэма ў цэлым, з усімі супольнасцямі жывых істот, што яе складаюць. Яе падраздзеламі з’яўляецца экалогія жывёл, раслін, рыб і д.п. Аднак у сувязі з развіццём чалавечага грамадства з’явіліся новыя напрамкі дадзенай навукі, што вывучаюць узаемадзеянне грамадства і прыроды, так званую сацыяльную частку. На сённяшні дзень паняцце «экалогія» трывала замацавалася ў назве такіх навук, як экалогія культуры, экалогія зносін, экалогія інфармацыі, экалогія свядомасці і шэрагу іншых.

Пры даследаванні пытанняў моўнай разнастайнасці і шматлікіх сувязяў і ўзаемадзеянняў паміж чалавекам і экалагічнай сістэмай, часткай якой з’яўляецца чалавек, мову можна разглядаць як часту гэтай экасістэмы, бо яна ўключае разнастайныя ўзаемадзеянні чалавечых калектываў і асобных індывідаў. У рамках такой экасістэмы фарміруюцца і развіваюцца тыя ці іншыя моўныя сістэмы.

Экалогія мовы – новы напрамак у лінгвістыцы. Падобна да таго, як экалогія вывучае ўзаемадзеянне жывых арганізмаў паміж сабой, экалогія мовы вывучае ўплыў моў адна на адну і іх узаемадзеянне са знешнімі фактарамі з мэтай захавання самабытнасці кожнай асобнай мовы і падтрымання моўнай разнастайнасці. Тэрмін “экалогія” ў дачыненні да мовы быў ужыты Джонам Трымам адносна нядаўна. Моўная сітуацыя ў сучасным грамадстве вызначае агульны стан нацыянальнай мовы і культуры людзей. Экалогія мовы разглядае тое, як выглядае мова, што на яе ўплывае і да чаго гэта прыводзіць. Не ўсе змены шкодныя. Абсалютна натуральна, што з цягам часу мова змяняецца. У прыватнасці, лексічны склад мовы вельмі чуйна рэагуе на любыя змены, што адбываюцца ў жыцці грамадства. Задачы экалогіі мовы заключаюцца не ў тым, каб закрыць мову ад усялякага ўплыву, а ў тым, каб захаваць яе самабытнасць, пры гэтым укараняючы штосьці новае і карыснае. Важнасць захавання нармальнай экалогіі мовы заключаецца ў тым, што мова не толькі адлюстроўвае, але і фарміруе мысленне і культуру чалавека (грамадства ў цэлым), рэгулюе паводзіны, вызначае якасць міжасабовых і міжкарпаратыўных зносін, з’яўляецца ўніверсальным інструментам кіравання, выхавання і д.п. Выключную ролю адыгрывае мова, а дакладней – стварэння на ёй тэксты – у фармуляванні і вытлумачэнні ідэалогіі, гэта значыць светапоглядных установак грамадства, у прыватнасці, так званай нацыянальнай ідэі, каштоўнасцяў і звышсэнсаў, без якіх не можа развівацца і проста існаваць ніякая дзяржава,

ніякая нацыя. Падтрыманне чысціні мовы дапамагае падняць узровень нацыянальнай свядомасці.

Цікава адзначыць, што па сваёй сутнасці экалінгвістычны падыход адлюстроўвае істотныя адрозненні паміж мясцовымі мовамі і мовамі чужымі, прыўнесенымі ў працэсе геаграфічных адкрыццяў, каланізацыі і існуючай глабалізацыі.

Тэндэнцыі развіцця чалавечага грамадства, такія як з'яўленне глабальных інфармацыйных сістэм, паскарэнне ўзаемапранікнення розных культур, глабалізацыя эканомікі павялічваюць актуальнасць вывучэння праблем узаемадзеяння розных моў з навакольным асяроддзем, уплыву мовы на навакольнае асяроддзе чалавека, г.зн. праблем, звязаных так ці інакш з экалогіяй мовы.

Мясцовыя мовы развіваліся на працягу сотняў гадоў пад уплывам мясцовых умоў, у цесным узаемадзеянні з канкрэтным навакольным асяроддзем, прыстасоўваючыся да яго. Іх граматыка і лексіка фарміруюцца ў працэсе прыстасавання да навакольнага асяроддзя, нясуць у сабе рысы гэтага прыстасавання. Мясцовыя мовы з гэтага пункту гледжання з'яўляюцца «прачытаннем» навакольнага асяроддзя, або «няправільным прачытаннем», якое суправаджаецца адпаведнымі наступствамі. Прыўнесеныя ж мовы, такія як англійская, нямецкая, японская, кітайская, з'яўляюцца чужымі для тых арэалаў, дзе яны знайшлі распаўсюджванне ў выніку вышэйпералічаных ці іншых абставінаў.

Мовы ў свеце заўсёды знаходзіліся ва ўзаемадзенні і раўнавазе адна да адной. З аднаго боку, гэта прыводзіць да іх узаемага развіцця, а з другога боку – да ўшчамлення адной мовы іншай. Дадзены факт сёння мы можам назіраць пры пранікненні і замяшчэнні паняццяў адной мовы іншай мовай. Яскравым прыкладам можа служыць англійская мова ў дачыненні да рускай і беларускай моў. Здаецца, гэта звязана з не матываванай якой-небудзь мэтазгоднасцю заменай існуючых варыянтаў іншамоўнымі запазычваннямі (электарат, мадэратар, джус, кантэнт, фол і д.п.). Такія словы паступова пераходзяць у штодзённыя зносіны, літаратуру, сродкі масавай камунікацыі, адкуль яны зноў вяртаюцца ў грамадства і іх ужо не ўспрымаюць як замежныя. Нельга не адзначыць негатыўнае ўздзеянне на мову і маўленне ў цэлым зносінаў у інтэрнэце, дзе з рознай мэтай словы ўвогуле скарачаюцца да некалькіх літар, адсутнічаюць пунктуацыйныя знакі, граматычныя і сінтаксічныя сувязі. Мінімізуецца і сэнсавая частка зносін у сацыяльных сетках: сказы, як правіла, вельмі простыя. Такое абыходжанне з фактамі мовы надзвычай цяжка кантраляваць і рэгуляваць. Невыпадкова навукоўцы з прадметам экалогіі звязваюць даследаванне наступстваў псіхалагічнай і сацыяльнай сітуацыі і яе ўплыву на мову. Мова існуе толькі ў свядомасці гаворачых на ёй і функцыянуе толькі пры ўзаемаадносінах з іншымі гаворачымі і іх сацыяльным і прыродным наваколлем. Пры гэтым экалогія мовы мае часткова фізіялагічную прыроду (узаемадзеянне з іншымі мовамі ў свядомасці гаворачага), часткова сацыяльную (узаемадзеянне з грамадствам, у якім мова выкарыстоўваецца як сродак камунікацыі). Такі лінгваэкалагічны маніторынг дазваляе меркаваць пра некаторыя нездаровыя з'явы і тэндэнцыі масавага маўлення.

Моўная мода як адзін з рэгулятараў моўных паводзінаў змяняецца, у выніку чаго развіваецца маўленне. Па сутнасці, развіццё прадугледжвае ўзбагачэнне, росквіт, разнастайнасць функцый, сэнсаў, адценняў; спрашчэнне жа і збядненне ў поўным сэнсе ёсць дэградацыя. Лінгвістычная экалогія мае на мэце не толькі выяўленне слабых месцаў і бакоў у грамадска-моўнай практыцы і фармуляванне адпаведных рэкамендацый, але і выяўленне, фіксацыю і прапаганду ўдалых вынікаў моўных з'яў, моватворчасці. Збядненне лексікону, фразеалагічных рэсурсаў спрыяе неасэнсаванасці выказванняў, немагчымасці разумення класічных твораў сусветнай літаратуры і мастацтва. Таксама як экалагічныя праблемы ў прыродзе могуць прывесці да пагаршэння здароўя людзей, праблемы экалогіі мовы могуць непазбежна прывесці да дэградацыі роднай мовы чалавека. Сувязь становішча мовы, маўлення і становішча прыроды – толькі на першы погляд знешняя. На самой жа справе яна мае досыць глыбокія прычынна-выніковыя сувязі. Грамадства, якое грэбуе моўнай культурай, з часам дэградуе. Такім чынам, яно ў меншай ступені (нават на ўзроўні разумення інфармацыі аб тым, што адбываецца) рэагуе на экалагічную сітуацыю.

У якасці станоўчага прыкладу клопату дзяржавы пра мову можна адзначыць дзеянні французскага ўрада, які прыняў закон аб захаванні мовы. Цікавы таксама вопыт Германіі ў плане захавання мовы: у Германіі дзейнічае каля 10 навукова-даследчых інстытутаў нямецкай мовы, федэральнага і рэгіянальнага ўзроўняў, якія займаюцца вывучэннем сучаснага стану нямецкай мовы, яе варыянтамі, праблемамі нармалізацыі моўных сістэм, моўнымі кантактамі, пісьмом і д.п.

Веда, перадача ведаў, атрыманне ведаў – усё гэта звязана з мовай. Мова з'яўляецца інструментам перадачы ведаў. У гэтай сувязі ўзрастанне значэння экалінгвістыкі ўяўляецца аб'ектыўным і неабходным. Роля экалінгвістыкі ў стварэнні атмасферы ўзаемаразумення паміж прадстаўнікамі розных культур можа стаць вельмі значнай. Для Беларусі, ва ўмовах дзяржаўнага білінгвізму, варт асабліва адзначыць ролю экалінгвістычных даследаванняў у справе захавання чысціні мовы.

Такім чынам, экалогія мовы – гэта такія напрамак лінгвістычнай тэорыі і практыкі, які, з аднаго боку, звязаны з вывучэннем фактараў, што негатыўна ўплываюць на развіццё і выкарыстанне мовы, а з другога боку, з пошукам шляхоў і спосабаў узбагачэння мовы і ўдасканалення практыкі моўных зносін. Экалогія мовы, па сутнасці, павінна ляжаць у аснове так званай моўнай палітыкі дзяржавы, перш за ўсё ў сферах адукацыі, юрыспрудэнцыі, перагаворных працэсаў, справаводства і, безумоўна, у дзейнасці сродкаў масавай камунікацыі.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Железнова, Е. Г. К вопросу об экологии языка и экологической лингвистике // Научный вестник ЮИМ. Проблемы лингвистики. – № 3. – 2016. – С. 70–73.
2. Сковородников, А. П. Об экологии русского языка // Филологические науки. – № 5-6 – 1992.
3. Миловатский, В. С. Об экологии слова. – М., 2004.
4. Никонов А., Бианки А. Экология языка. <https://refdb.ru/look/2099107.html>.
5. Прастора мовы. Моўныя сувязі. Гісторыя слоў: выбраныя працы / Г.А. Цыхун / Нац. акад. навук Беларусі, Цэнтр даслед. беларус. культуры, мовы і літ., Ін-т мовазнаўства імя Якуба Коласа. – Мінск: Беларуская навука, 2018. – 315 с.

УДК 347.788.5

ЗАЩИТА ПЕРСОНАЛЬНЫХ ДАННЫХ КАК НЕОТЪЕМЛЕМОЕ ПРАВО ЧЕЛОВЕКА

Остапишина Л.О., ст. преп.

*Витебский государственный технологический университет,
г. Витебск, Республика Беларусь*

Реферат. *Данная работа посвящена проблеме защиты персональных данных человека. В статье проведён анализ совершенствования законодательства о защите частных данных в мировом сообществе, а также дана характеристика Конвенции «О защите частных лиц в отношении автоматизированной обработки данных личного характера» 1981 года.*

Ключевые слова: защита, ратификация, гармонизация, персональные данные.

В нынешней мировой ситуации из-за развития общественных взаимоотношений, в том числе информационных технологий, существенно повышается значение охраны персональных данных. Однако необходимо констатировать, что в нашем государстве такая защита должным образом не обеспечивается.

Впервые о надобности первоочередной защиты человеческих прав написал в конце 17 в. в работе «Два трактата о правлении» Джон Локк. По мнению этого автора, несмотря на то, что человек в своем естественном состоянии является абсолютным господином собственной личности и владений и обладает подобным правом, все же пользование таким правом ненадежно, поскольку ему всегда угрожает покушение других лиц [1].

Особой вехой в совершенствовании законодательства о защите частных данных в мировом сообществе стало принятие Конвенции «О защите частных лиц в отношении автоматизированной обработки данных личного характера» 1981 года [2] для обеспечения на территории всех ее участников уважения прав и свобод каждого человека независимо от гражданства или места жительства и особенно права на неприкосновенность личной жизни в связи с обработкой персональных данных.

В настоящее время Конвенцию 1981 года подписали и ратифицировали более 40 стран. Республика Беларусь Конвенцию 1981 года не подписала и не ратифицировала, что,